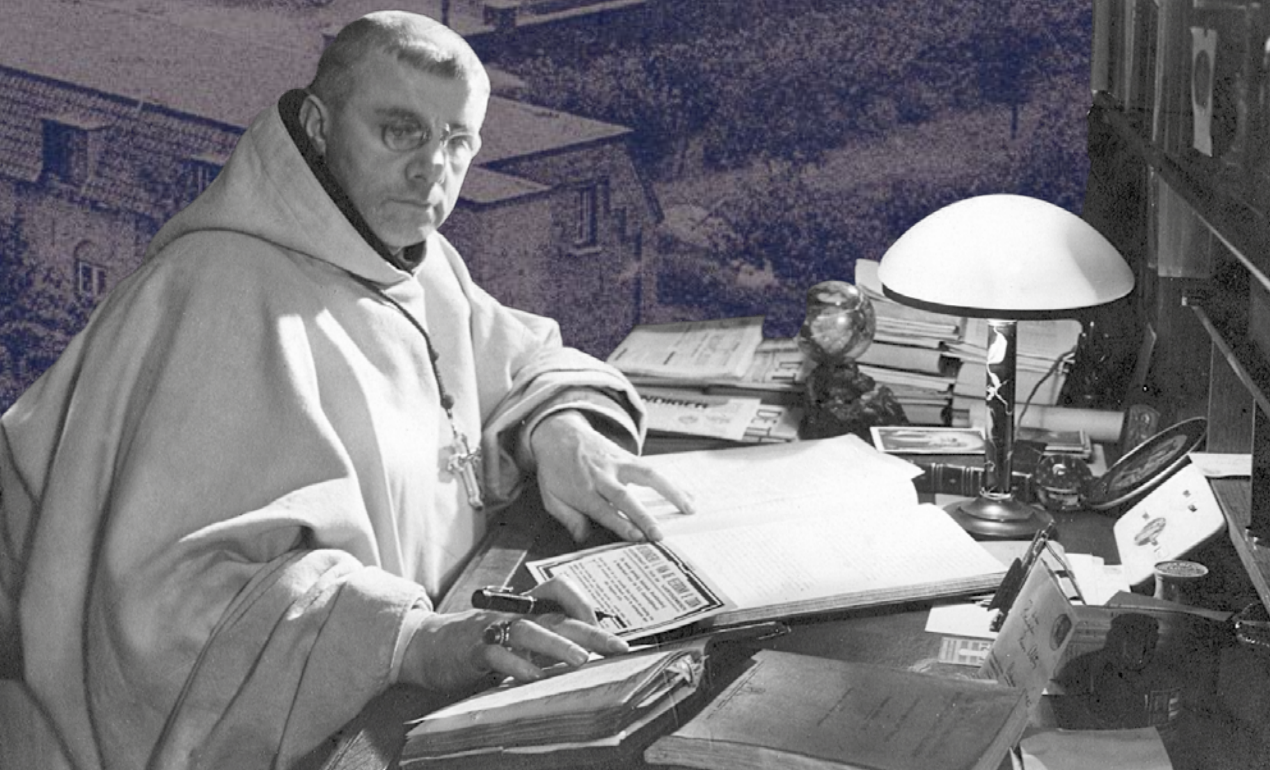

JAC BOSMANS

Verwante paters en broeders

Een familiegeschiedenis in de
trappistenabdij Lilbosch te Echt

Verwante paters en broeders

Verwante paters en broeders

Een familiegeschiedenis in de trappistenabdij
Lilbosch te Echt

JAC BOSMANS

Hilversum
Verloren
2022

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt door financiële steun van de gemeente Echt-Susteren, abdij Lilbosch en Livar BV te Echt.

Afbeelding op het omslag: Augustinus Giesberts, een van de verwante paters en broeders, 1929-1934 abt van Lilbosch (Familiearchief).

© 2022 Jac Bosmans
Uitgeverij Verloren BV
Torenlaan 25
1211 JA Hilversum
www.verloren.nl

ISBN 9789087049867

Omslagontwerp en opmaak: Rombus/Patricia Harsevoort, Hilversum

No part of this book may be reproduced in any form without written permission from the publisher.

INHOUD

Voorwoord	9
DEEL I LILBOSCH	
1 Het begin	15
Aankoop	16
Eerste jaren	18
Cisterciënzertraditie	21
Van priorij naar abdij	24
2 Het convent tot 1940	31
Omvang	31
Paters en broeders	33
Strikte observantie	35
Noviciaat	36
Boerderij	38
Ockenheim	38
Crisis	45
3 St. Bernarduscollege tot 1940	56
Oorsprong	56
Het gebouw	58
Duits karakter	60
Vernederlandsing	61
Aantrekkingskracht	63
Vaste leiding en liefdevol toezicht	64
Leerkrachten	67
Onderwijs	69
Eerste kennismaking	71
Reglement	74
Godsdienstige vorming	75
Idylle	80
Heimwee	83
Eten	83
Mijn opa	85
Wandeling	88
Radioziekte	90

Culturele vorming	91
Sport	95
Nog meer vormen van vrijetijdsbesteding	97
Seksualiteit	98
Orde en tucht	99
Oriens	104
4 Oorlog op Lilbosch	109
Voorspel	109
De abt gijzelaar in Haaren	111
Duitsers op Lilbosch	118
De abt gijzelaar in St. Michielsgestel	126
Terug naar Lilbosch?	130
5 De eerste decennia na de oorlog	136
Terugkeer uit ballingschap	136
Wederopbouw en nieuwe taken	138
St. Bernarduscollege	141
Het gebouw	143
Ockenheim	148
Abdijkerk	150
Nog meer veranderingen	155
Tekort aan roepingen	156
Sombere toekomst?	158
Vergrijzing	161
Spectaculaire diefstal	163
Oriens	164
6 De jongste tijd	170
Convent	170
Samenvoeging met Ulingsheide	172
Oriens	175
Naar het heden	179
Boerderij	181
Livarvarken	184

DEEL II VERWANTE PATERS EN BROEDERS

7 De families Giesberts en Van Wegberg	189
8 Augustinus (1880-1958)	194
Novice	195

Romeganger	196
Prior	197
Wetenschapper	198
Abt	200
St. Bernarduscollege	204
De abdij vijftig jaar	205
Crisis	212
Emeritus-abt	216
Jan Kruysen	219
Pius Strijbosch	223
Oriens	224
Pey-Echt	225
Oorlog	225
De naoorlogse jaren	225
Publicaties	230
9 Albertus (1883-1906), Stanislaus (1878-1944), Robertus (1891-1968)	231
Albertus	231
Stanislaus	231
Robertus	233
10 Nivardus (1894-1977)	234
Novice	234
Leraar, technicus, zanger en uitvinder	235
Oorlog: naar Koningshoeven	237
Koningshoeven na de bevrijding	241
Terug op Lilbosch	243
11 Placidus (1891-1975)	246
Novice en Romeganger	246
St. Bernarduscollege	247
Detective	248
De mum	249
Museum	250
Jubileum	250
Crisis	251
Oorlog: naar Ulingsheide	252
Terug op Lilbosch	254
Bronnen	258
Literatuur	260
Personenregister	262

VOORWOORD

Aan de N572, de doorgaande weg van Pey (gemeente Echt-Susteren) naar Koningsbosch aan de grens met Duitsland, ligt enigszins verscholen achter de Pepijnklinieken de trappistenabdij Lilbosch, gesticht in 1883. In deze abdij verbleven tussen 1896 en 1977 zes verwante paters en broeders, oudooms van mijn moederszijde: vijf broers van opa Sef Giesberts en een broer van oma Marie Giesberts-Van Wegberg. Vier van hen waren pater en twee broeder. In de geschiedenis van andere kloosters en abdijen komt men zelden zo'n hoog aantal verwanten tegen. Wel kwam het vaker voor dat meer jongens (en meisjes) uit hetzelfde gezin intraden in hetzelfde klooster. Zo maakten in ongeveer dezelfde tijd nog drie zonen uit een ander gezin deel uit van de gemeenschap van Lilbosch, maar wat de Giesbertsen presteerden was haast ongekend: vijf en dan ook nog een broer erbij van hun schoonzus.

Allerlei vragen dringen zich op. Wat was de aantrekkingskracht van het trappistenleven op mijn oudooms en van Lilbosch in het bijzonder? Hoe gingen zij met elkaar om in de afgeslotenheid van het klooster? Werkte er ten opzichte van elkaar een zekere geldingsdrang? Hoe reageerden zij op elkaar in conflictsituaties die er zijn geweest? Konden zij goed overweg met elkaars ambities en uiteenlopende posities in de abdij? Hoe keken anderen in het convent aan tegen de aanwezigheid van zoveel verwante paters en broeders? Was er over en weer een neiging tot groepsvorming en hoe stelde men zich daar dan tegen teweer? Oefende de familie als grootleverancier van monniken invloed uit op het reilen en zeilen in de abdij?

Het vinden van antwoorden op dit soort vragen is een lastige zoektocht geweest. De documentatie vertoont nogal wat lacunes. Het archief van Lilbosch is door de Duitsers geroofd toen zij in 1942 de abdij in beslag namen en de monniken verdreven. Na de oorlog is het tot op de dag van vandaag onvindbaar gebleven. In de jaren van de wederopbouw van de zwaar beschadigde abdij is er nauwelijks aan archiefvorming gedaan. Wat er thans aan archief bestaat is voor mij niet toegankelijk geweest.

Een groot nadeel is ook gebleken dat ik pas aan het onderzoek ben begonnen op het moment dat ik haast niemand meer van de generatie van mijn ouders heb kunnen bevragen. Hun ongetwijfeld nog levendige herinneringen aan mijn oudooms had ik graag willen kennen. Rondvraag in mijn eigen generatie leverde op zich interessante anekdotes op, maar te weinig voor een bevredigende beantwoording van bovenstaande vragen.

Langs twee wegen lukte het mij echter deze handicaps te compenseren. De eerste weg voerde langs *Oriens*. Dit periodiek begon in 1928 te verschijnen als leerlingenblad van het

St. Bernarduscollege, een jongensinternaat dat de trappisten van Lilbosch in 1906 op luttele afstand van hun klooster waren begonnen. Aan het bestaan van het blad kwam een einde toen de Duitsers in 1942 ook het collegegebouw vorderden voor eigen doeleinden. De school is na de bevrijding niet meer heropend, maar *Oriens* herrees in 1951 als blad van de in dat jaar opgerichte reünistenvereniging. Het ging pas in 2003 ter ziele toen er te weinig oud-leerlingen nog in leven waren om het blad in de lucht te houden. De bijna zeventig jaargangen bevatten in de eerste plaats heel wat feitelijke gegevens over de school en het leven op het internaat, maar ook over de abdij. Daarnaast hebben oud-leerlingen vooral in het reünistenblad voortdurend herinneringen opgehaald aan hun tijd op het college. Ook al zijn die gekleurd, zij hebben mij wel het nodige inzicht gegeven in het klimaat waarin en de wijze waarop de trappisten van Lilbosch zich naar best vermogen kweten van de door henzelf bedachte opdracht. Tevens heeft *Oriens* mij een schat aan mogelijkheden aangereikt om de aard en de ontwikkeling van het abdiyleven zelf niet alleen te beschrijven, maar ook te analyseren. Van alle documentatie die ik voor het boek heb geraadpleegd is *Oriens* dan ook veruit de belangrijkste bron geworden.

Daarnaast vond ik in het rijke archief van de trappistenabdij Koningshoeven bij Tilburg heel wat documenten die het mij mogelijk maakten ogenschijnlijk op zichzelf staande puzzelstukjes op hun plaats te krijgen. Met name de huiskronieken bleken een schat aan gegevens te bevatten. Raadpleging van dit archief lag voor de hand omdat Koningshoeven in de geschiedenis van Lilbosch in bepaalde fasen een rol van niet geringe betekenis heeft gespeeld.

Het boek bestaat uit twee delen. In het eerste deel behandel ik de geschiedenis van de abdij. Die is bedoeld als een soort decor voor de levensschetsen van de verwante paters en broeders in het tweede deel. Daarom heb ik in de beschrijving van de geschiedenis van de abdij bewust accenten gelegd op gebeurtenissen en ontwikkelingen die van belang zijn gebleken in de levensloop van mijn zes oudooms. Veel aandacht schenk ik bijvoorbeeld aan het St. Bernarduscollege vanwege de langjarige betrokkenheid van een aantal van mijn oudooms bij de school. Omdat mijn laatste oudoom in 1977 is gestorven behandel ik de jaren daarna beknop.

Het hele boek door worden nogal wat leerlingen van het St. Bernarduscollege bij naam genoemd. Hun getuigenissen zijn uiteraard niet zonder meer te veralgemeniseren, want die hebben betrekking op de jaren dat zij op het internaat zaten. Daarom leek het mij nuttig om daar waar het kon tussen haken de collegejaren te vermelden.

Geheel tegen de regels van de wetenschapsbeoefening in heb ik voetnoten achterwege gelaten. Omdat *Oriens* de voornaamste bron is zouden wel erg veel annotaties enkel en alleen naar dit blad verwijzen. In de tekst heb ik zoveel mogelijk voor dusdanige formuleringen gezorgd dat het de geïnteresseerde lezer niet al te moeilijk zal vallen om in de betreffende jaargang op zoek te gaan naar de passages waarop ik mij baseer. Bovendien ben ik er stilzwijgend van uitgegaan dat een veelheid aan voetnoten de wetenschappelijk niet-georiënteerde lezer alleen maar zal vermoeien. Wie meer wil weten vindt in de lijst van bronnen en literatuur achterin een keur aan titels die verder kunnen helpen.

Tijdens het onderzoek voor en het schrijven van het boek ben ik schatplichtig geraakt aan velen. Er zijn er die de moeite hebben genomen om het hele of tenminste een flink deel van het manuscript door te lezen. Van hun kritische commentaar heb ik alleen maar profijt gehad. Anderen hebben mij geholpen bij het opsporen van documentatie. In het archief van Koningshoeven kreeg ik de ene na de andere map aangereikt waarvan ik niet zelf had kunnen bevroeden dat die mijn onderzoek aanmerkelijk verder zouden brengen. Weer anderen deelden met mij hun kennis omtrent de achtergronden van bepaalde cruciale gebeurtenissen in de geschiedenis van Lilbosch die ik nergens gedocumenteerd had gevonden. Ten slotte heb ik aan sommigen concrete vragen kunnen stellen waarop ik steeds bruikbare antwoorden mocht ontvangen.

Vanuit het gevoel van schatplichtigheid dank ik dan ook graag Marie-Louise Beelen, Paul le Blanc, Chrit Boonen, Henk en Mieke Bosmans, Doeko Bosscher, Constant Cuijpers, Theo Engelen, Jos Giesberts, Tilly Giesberts, Paul Hage, abt Malachias Huijink (Lilbosch), Alexander van Kessel, Erik Krabbe, Thomas Mertens, abt Bernardus Peeters (Koningshoeven, sinds februari 2022 generaal-abt te Rome), René Rutten, Frank de Rond, Anne-Marie Staps, Wieneke Weusten.

DEEL I LILBOSCH

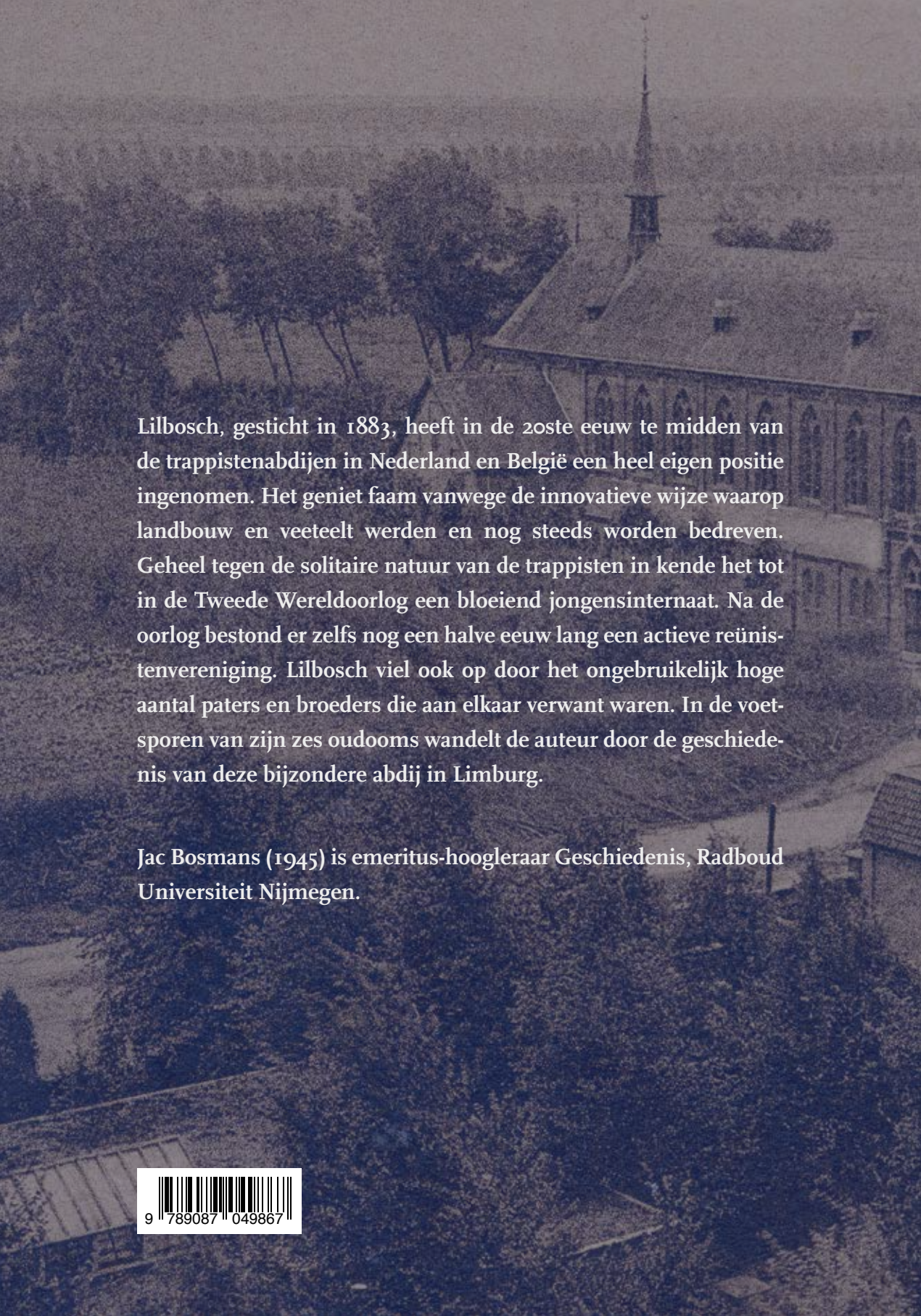
I HET BEGIN

11 juli 1883 geldt als de stichtingsdag van Lilbosch. Op die dag arriveerde Anselmus Judong met een aantal lekenbroeders vanuit de trappistenabdij St. Benedictus te Achel, gelegen ten zuiden van Valkenswaard aan beide zijden van de grens met België en in de volksmond Achelse Kluis geheten. Het kleine gezelschap nam intrek in een tamelijk vervallen en door moeras omgeven boerderij die in de voorafgaande weken zo goed en zo kwaad als dat ging geschikt was gemaakt om als kloostertje te functioneren. Aan het voorschrift van de orde dat een stichting pas kon worden uitgevoerd als er behalve een huis ook ten minste twaalf monniken en een overste beschikbaar waren – een symbolische verwijzing naar Jezus en zijn leerlingen, werd dus niet voldaan.

Het waren in ieder geval weinig benijdenswaardige omstandigheden waarin Anselmus kwam te verkeren. Hij was nog net geen 38 jaar en pas twee jaar eerder tot priester gewijd.

Lilbosch rond 1900 (www.pejjerlandj.nl)

Lilbosch, gesticht in 1883, heeft in de 20ste eeuw te midden van de trappistenabdijen in Nederland en België een heel eigen positie ingenomen. Het geniet faam vanwege de innovatieve wijze waarop landbouw en veeteelt werden en nog steeds worden bedreven. Geheel tegen de solitaire natuur van de trappisten in kende het tot in de Tweede Wereldoorlog een bloeiend jongensinternaat. Na de oorlog bestond er zelfs nog een halve eeuw lang een actieve reünistenvereniging. Lilbosch viel ook op door het ongebruikelijk hoge aantal paters en broeders die aan elkaar verwant waren. In de voetsporen van zijn zes oudooms wandelt de auteur door de geschiedenis van deze bijzondere abdij in Limburg.

Jac Bosmans (1945) is emeritus-hoogleraar Geschiedenis, Radboud Universiteit Nijmegen.

